

We moeten de crisis van het overlegmodel collectief doorbreken

2011/12
14 | 02 | 2011

MENSEN

WELVAART

BESCHERMING

Marc De Vos
Directeur Itinera Institute

België is een consensusdemocratie. Communautair beleeft dat model een aanslepende existentiële crisis. Sociaaleconomisch gaan we stilaan dezelfde weg op. De heisa rond het ontwerp van interprofessioneel akkoord is daarvan een bittere illustratie. De ontslagnemende regering probeert thans de meubelen te redden met extra middelen voor koopkracht en uitkeringen. Maar zelfs indien dat de pil voldoende kan vergulden voor de protesterende vakbondscentrales, dan blijven we steken met een halfslachtig kruideniersakkoord zonder visie. Dat is helaas een terugkerend scenario, waardoor we gestaag terrein verliezen op landen die wel nog kunnen hervormen.

De hoeksteen van ons sociaaleconomisch consensusmodel is het zogenaamde interprofessioneel overleg, waar vakbonden en werkgevers samen de Belgische arbeidsmarkt sturen. Ze werken daarbij als alternatieve wetgevers, in de plaats van regering en parlement. Interprofessioneel overleg is dus meer dan het verdedigen van de korte termijn belangen van de achterban. Wie de arbeidsmarkt bestuurt, draagt de verantwoordelijkheid de eigen belangen te overstijgen in het belang van de toekomst en het algemeen. Dat is geen gemakkelijke opgave. De tijd dat

het alleen over het verdelen van de groei ging, ligt achter ons. We staan voor enorme demografische, economische en budgettaire uitdagingen. We moeten veranderen om te verbeteren, maar de mantel van hervormer past de onderhandelaars duidelijk niet.

Neem nu de loonkosten en de concurrentiekracht. Om de twee jaar draaien werkgevers en vakbonden eindeloos rondjes over koopkracht versus loonmatiging. De vakbonden zweren bij het eerste, de werkgevers eisen het laatste. De realiteit is dat beide een stuk van het gelijk hebben.

“

In een normale democratie zou het **primaat van de politiek voor doorbraak kunnen zorgen. Maar we zijn dat al lang niet meer gewoon en intussen zijn we er niet meer toe in staat – communautaire crisis of niet. Onze overlegdemocratie wordt één groot Stockholmsyndroom.**

”

We zouden moeten matigen waar het moet en verhogen waren het kan. De realiteit is ook dat concurrentiekracht aan meer dan loonkosten gebonden ligt. De onderhandelaars zouden veel bred-

er moeten gaan, met in begrip van innovatie, opleiding, vorming en flexibiliteit.

Niets van dat alles. Zelfs het overwegen van een studie over de gevolgen van automatische loonindexering is al problematisch. Voor de werkgevers was het formidabel dat men bereid was tot een studie; voor de achterban van de vakbonden was het een brug te ver. Hoe diep in het immobilisme kan je steken, wanneer zelfs al een nuchtere reflectie voor de enen een overwinning en voor de anderen onaanvaardbaar is?

Een ander voorbeeld is langer werken. Herinnert u zich de saga rond het Generatiepact in 2005? Ook toen was een onderhandeld akkoord onmogelijk. Ook toen is de regering met toegiften en geld over de brug gekomen. Ook toen werd de druk van de straat opgevoerd. De uitkomst was een lauw politiek compromis. Ondanks zijn ronkende titel is het Generatiepact

niet meer dan een aperitief om de arbeidsmarkt echt leeftijdsvriendelijk te maken. Het dumpen van oudere werknemers is nog altijd een verslaving.

En dan nu de “oplossing” voor de kloof tussen arbeiders en bedienden. De sociale partners verdienen erkenning voor het feit dat ze dit overoude dossier eindelijk in beweging hebben gekregen. Maar hun akkoord was een zieloze evenwichtsoefening in opzeggerekening. Geen modernisering van ontslag met een pijler wedertewerkstelling, geen keuze voor ontslagmotivering, geen coherentie in bescherming tegen ontslagmisbruik. De grootste verdienste van het compromis was dat het bestond. Maar zelfs dat bleek al snel achterhaald. Terug gefloten door hun achterban, ondernemen vakbondsleiders nu doodgevoerde acties tegen het akkoord dat ze zelf hebben getekend. Wat blijft er over van sociaal overleg wanneer onderhandelingsmandaten en leiderschap vervliegen?

In een normale democratie zou het **primaat van de politiek voor doorbraak kunnen zorgen. Maar we zijn dat al lang niet meer gewoon en intussen zijn we er niet meer toe in staat – communautaire crisis of niet. Politici en sociale partners kijken naar elkaar. Regeringen**

zijn al blij wanneer de boel niet ontploft en akkoorden de schatkist niet te veel kosten. Het residu van de verzuiling houdt zowel de politieke als de syndicale ambities in toom. Onze overlegdemocratie wordt één groot Stockholmsyndroom. Het eindresultaat is ofwel stilstand, ofwel een opeenstapeling van marginale compromissen met steeds meer versmachtende evenwichten: de staats Hervorming tot de zoveelste macht.

Wat is er nodig om deze vicieuze cirkel te doorbreken? Bij gebrek aan normale meerderheidsdynamiek, vergt dat een collectief besef van urgentie en noodzakelijkheid. Andere landen met een overlegcultuur zijn ons daarin voorgegaan: Zweden na een bankencrisis in de jaren 1990, Nederland onder Wim Kok, Duitsland met de Agenda 2010 tijdens het kanselierschap van Gerhard Schröder. Spanje en Griekenland moeten vandaag drastisch snijden omdat ze nagelaten hebben geleidelijk te hervormen. De klok tikt ook voor België. De euro

en de internationale groei rekken onze stilstand. Maar de afspraak met de vergrijzing en het budget ontlopen we niet. Europa staat klaar met strenge begrotingsnormen. De dagen van aanmodderen zijn geteld, ook al beseffen we het nog weinig.

Marc De Vos

Hoofddocent UGent en directeur van het Itinera Institute

Verschenen in de Standaard van 14 februari 2011

Voor duurzame economische groei en sociale bescherming.

ONAFHANKELIJKE DENKTANK

KLARE IDEEËN, KLAAR VOOR ACTIE

Itinera Institute VZW

Leopold II Laan 184d B-1080 Brussel
T +32 2 412 02 62 - F +32 2 412 02 69

info@itinerainstitute.org
www.itinerainstitute.org

Verantwoordelijke uitgever: Marc De Vos, Directeur